

Collegeprogramma

Inleiding

In het coalitieprogramma en bij de vaststelling van de Programmabegroting 2023 is gekozen voor het scenario 'Twenterand economisch sterk met een sociaal kloppend hart'. Basis voor de keuze van dit scenario was het traject Twenterand Duurzaam Financieel Gezond (TDFG). TDFG is destijds gestart vanwege de zorgwekkende financiële situatie van de gemeente. Die zorg wordt door het college gezien en serieus genomen. Het college kiest er voor om deze uitdaging aan te gaan en voortvarend te handelen met lef en ondernemersgeest. Ook ambitie en doorzettingsvermogen horen daarbij.

Met het gekozen scenario als uitgangspunt heeft het college verkend op welke manier de gemeente economisch duurzaam en sterk kan zijn. En ook op welke manier de gemeente inkomsten kan genereren. Een sociaal kloppend hart helpt ons daarbij. En met als belangrijk uitgangspunt dat er geen kaalslag plaatsvindt binnen het Sociaal Domein. Het college wil voorkomen dat de kosten op langere termijn hoger worden. Daarnaast is het college van mening dat er altijd een vangnet moet zijn voor de meest kwetsbaren. Inwoners die werken versterken de economie. Inwoners die iets organiseren versterken de leefbaarheid en sociale samenhang. Inwoners die omzien naar familie en burens ontzorgen de zorg en verminderen eenzaamheid. Inwoners die praktisch geschoold worden, zijn de bouwers van Twenterand. Ouders die (goed) opvoeden, vormen sociaal vaardige inwoners en een verdraagzamere maatschappij. Kortom, een sociaal kloppend hart helpt om economisch sterk te worden en zijn. Ook spelen wij in op actuele ontwikkelingen, zoals de transitie van de agrarische sector of de nationale woondeal. En houden we rekening met wettelijke verplichtingen, bijvoorbeeld op gebied van duurzaamheid en klimaat. Kansen zijn er om gegrepen te worden en we zien het hierbij pakken van een passende rol als uitdaging.

Het toekomstbeeld voor dit college: 'Mensen verblijven graag in Twenterand door de goede voorzieningen. Ook komen mensen er graag als toerist of om zich er met hun bedrijf te vestigen. Er is een bloeiende detailhandel, elke kern heeft een eigen karakter en ontwikkelt haar eigen kracht. Er is bedrijvigheid en een sterke agrarische sector waarin ondernemersgeest en duurzaamheid op maat zijn gecombineerd.'

Dit alles resulteert in dit collegeprogramma. Hierbij koersen we niet specifiek op een sluitende begroting vanaf 2026, maar we maken wel duidelijke keuzes. In deze collegeperiode volgen wij de financiële ontwikkelingen (zoals de Algemene Uitkering) en onderzoeken wat verder nodig is.

In de volgende hoofdstukken wordt per thema de koers nader uitgewerkt. Op onderdelen worden bestuursopdrachten geformuleerd ten behoeve van verdere uitwerking. Bestuursopdrachten zijn een middel voor doel- en resultaat bepaling, kaderstelling, planning/voortgangsbewaking, capaciteits- en financiële sturing.

De te kiezen koers door de beleidsvelden heen

Economische groei als basis voor onze visie

De economische visie zoals we die willen ontwikkelen hangt nauw samen met het bouwen (zie ruimtelijke ordening) en met de duurzame transitie van het landelijk gebied.

Gezonde mix van bedrijven

We willen aantrekkelijk zijn voor een gezonde mix van bedrijven en een diverse beroepsbevolking. Daarmee bedoelen we een mix die minder kwetsbaar is voor conjuncturele schommelingen.

Aantrekken beroepsbevolking

We willen werk en woningen bieden die de aantrekkelijkheid van Twenterand voor de beroepsbevolking vergroten. Daarbij willen we ook aantrekkelijk zijn voor mensen die werken in aangrenzende gemeenten, zoals bijv. Ommen, Hardenberg en Almelo. Twenterand biedt werknemers en hun gezinnen leefbaarheid, rust, kwaliteit van wonen en ruimte. Beroepsbevolking zien we hierbij als divers en bijvoorbeeld starters op de arbeidsmarkt behoren ertoe.

Centrumvisies en ondernemershuis

We willen werken aan actuele centrumvisies voor onze kernen gericht op vitaliteit en economische versterking. Dat betekent dat we leegstand willen voorkomen of aanpakken. Om nieuwe samenwerkingsverbanden te stimuleren wordt verder gewerkt aan de ontwikkeling van het Ondernemershuis.

Toerisme

De kwaliteiten van Twenterand bieden volop mogelijkheden om het toerisme de komende jaren verder te ontwikkelen. Samen met ondernemers benutten we die kansen. (zie ook de eerder genoemde duurzame transitie landelijk gebied). Daarnaast nemen we deel aan het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug (door inzet van medewerkers) gericht op de versterking van de lokale economie.

Activiteiten ten behoeve van de te ontwikkelen koers

Ontwikkel de brede economische visie samen met partners door. Betrek hierbij bovengenoemde aspecten. Besteed hierbij ook aandacht aan de verschillende rollen voor de gemeente, afhankelijk van onderwerp en rol: faciliterend, volgend, initiërend, ondernemend. Verken samen met ondernemers de werking en verder gewenste ontwikkeling van het ondernemershuis. Actualiseer welke bedrijven Twenterand rijk is, welke ontwikkelingen ze zien, welke wensen er leven, waar we als gemeente welke bedrijvigheid willen en waar en hoe we als gemeente willen en kunnen helpen.

Opdrachtgevers: wethouder van der Ham en wethouder Koster

Ruimtelijke ordening: Bouwen, Bouwen en ontwikkelen!

- *Bouwen*

De vraag naar woningen in Nederland is zeer groot. Ook in Twenterand merken we een toenemende krapte. Er is nauwelijks leegstand, meer vraag dan aanbod en de huizenprijzen stijgen. Daarbij zien we in Twenterand een demografische transitie. Er komen meer eenpersoonshuishoudens. Zo is er bijvoorbeeld sprake van vergrijzing. We willen meer balans tussen het aantal huishoudens en de woningvoorraad. Om hierop in te spelen wil Twenterand meer woningen bouwen.

- *Nationale Woon- en Bouwagenda (woondeal)*

Onze ambitie is om tot 2030 minstens 1200 woningen (exclusief woningen voor doelgroepen) binnen onze gemeentegrenzen te bouwen. Om de doelgroepen op de woningmarkt goed te helpen is het nodig de juiste kwaliteit woningen te bouwen en doorstroming op de woningmarkt te bevorderen. Starters zijn op zoek naar betaalbare woningen en ouderen zoeken woningen waarin ze lang zelfstandig kunnen blijven wonen. Ook zijn er specifieke doelgroepen, zoals woonwagenbewoners, met eigen woonwensen.

Volgens de Nationale Woon- en Bouwagenda moeten alle partijen zich inzetten voor 2/3^e deel betaalbaar in de nieuwbouw (koop en huur) en groeien naar minimaal 30% sociaal in de bestaande voorraad. Twenterand heeft op dit moment 29,8% sociaal. Daar waar in dit verband extra gelden door het Rijk beschikbaar komen willen we deze optimaal gebruiken.

- *Bedrijven krijgen hier ruimte*

Zo'n 3.200 bedrijven vormen samen het Twenterands bedrijfsleven¹. Veel bedrijven zijn gevestigd op de verschillende bedrijventerreinen in Twenterand. De laatste jaren is er sprake van groei. We zetten in op verdere groei.

Ons doel is om nieuwe bedrijven aan te trekken en de huidige bedrijven te houden door ze de ruimte geven en om een kwaliteitsinhaalslag te maken (vergroening, duurzaamheid).

Activiteiten ten behoeve van de te ontwikkelen koers

- Ontwikkel per kern een woningbouwvisie afgestemd op de (toekomstige) vraag van onze huidige en potentiële bewoners. Zorg hierbij voor samenhang met centrumvisies.
- Verken hoe Twenterand optimaal gebruik kan maken van de Nationale Woon- en Bouwagenda (woondeals).
- Verken hoe en met welke bedrijven Twenterand het bedrijventerrein kan uitbreiden.

Dit alles in partnerschap met provincie, bedrijven, ondernemers en andere betrokken partijen.

Opdrachtgevers: wethouder Koster, wethouder Hof en wethouder van der Ham

¹ Bron [Gemeente Twenterand in cijfers en grafieken \(update 2023!\) | AlleCijfers.nl](#)

Transitie landelijk gebied/PPLG²: uitgaan van kansen!

Ontwikkelingen landelijk gebied

Er ontstaat toenemende druk op het landelijk gebied en op het gebruik ervan. Zo is er ruimte nodig voor de energietransitie (voor opwekken windenergie en voor zonneparken). Daarnaast speelt de stikstofproblematiek, die ook grote gevolgen kan hebben voor het huidige gebruik van het landelijk gebied.

Proactief te werk

We willen door een gebiedsgerichte aanpak verkennen of een transitie landelijk gebied kansen biedt voor het ontwikkelen van een duurzame toekomst voor onze agrariërs. Door innovatieve manieren van ondernemerschap zoals: opwekken windenergie, zonneparken, recreatie, andere gewassen, natuurbeheer, campings. We willen verkennen of we onze landbouwsector kunnen bewegen naar een innovatief, lucratief ondernemersmodel. We willen verkennen welke business-cases voldoen aan zowel duurzaamheid als lucratief ondernemen.

Activiteiten ten behoeve van de te ontwikkelen koers

Onderzoek – zoveel mogelijk in samenwerking met omliggende gebieden en provincie – de mogelijkheden van een samenhangende aanpak met in elk geval de ingrediënten:

1. Verzamel beschikbare haalbaarheidsstudies transities in het landelijk gebied die onze agrariërs economisch perspectief kunnen bieden.
2. Breng in kaart, door middel van een gebiedsgerichte aanpak, bij welke ondernemers kansen kunnen liggen (eventueel samen met DLG³, provincie, landbouw).
3. Verken bij welke agrariërs mogelijk interesse is om de kansen te verkennen. Breng samen in kaart welke kansen ze zien en verken samen wat ze nodig hebben om een mogelijke transitie aan te gaan. Richt je hierbij op de schaal van Twenterand en ontwikkel zo mogelijk op die schaal een business case.
4. Maak een geloofwaardig plan hoe de PPLG-doelen voor Twenterand rendabel kunnen worden gemaakt. Dat houdt in: breng in kaart hoe geld kan worden verdiend, de kosten laag gehouden worden voor de gemeente, het klimaat wordt gediend en er draagvlak is bij de boeren zelf.
5. Verken of de gemeente in het verkrijgen van landelijke of provinciale PPLG-gelden een faciliterende en regisserende rol kan bieden. Breng hierbij de landelijke en provinciale geldstromen in beeld.

Bereid ten aanzien van alle genoemde onderdelen een informerend stuk ter bespreking en meningsvorming in het college voor.

Opdrachtgevers: wethouder van der Ham en wethouder Hof

² Provinciaal Programma Landelijk Gebied

³ Dienst Landelijk Gebied, ministerie van Economische Zaken

Sociaal domein: Normaliseren met een sociaal gezicht!

- *Integrale nota sociaal domein*

De (concept) integrale beleidsnota sociaal domein (hierna IBN) geeft vorm aan de invulling van het lokale sociaal beleid voor Twenterand. Gezonde zelfredzame en lerende Twenteranders dragen bij aan een economisch sterk Twenterand.

In de IBN wordt ook ingegaan op de betaalbaarheid van zowel de jeugdhulp als de maatschappelijke ondersteuning. Er zal altijd een groep zijn die onze hulp en zorg nodig heeft. Deze groep willen we blijven ondersteunen en faciliteren in hun ontwikkeling.

In het verlengde van de IBN gaat dit collegeprogramma in op drie lijnen:

- 1 Normaliseren
Sommige gebeurtenissen horen nou eenmaal bij het leven, zoals uitdagingen, tegenslagen en problemen. Niet iedereen hoeft perfect te zijn. Hierin wordt intensief samengewerkt met het voorliggende veld (cultuurverandering).
- 2 Einde aan claimgedrag
De daar-heb-ik-recht-op-mentaliteit gaan we verder ontmoedigen en een halt toe roepen. Niet iedereen heeft automatisch overal recht op. We doen een beroep op de eigen verantwoordelijkheid, leggen de focus op wat er wél kan én kijken waar het een tandje minder kan. Dit betekent ook dat we het maatschappelijk acceptabel vinden dat niet alles meer kan zoals vroeger. De mate waarin de gemeente en het Rijk voorzien in ondersteuning is een politieke afweging, gevoed door de samenleving, het maatschappelijk debat.
- 3 Besparen door regio
Op de schaal van Twenterand is regionale samenwerking onmisbaar voor voldoende kwaliteit, capaciteit en kostenbeheersing.

Tegenover bovenstaande beschrijving van kostenbeheersing staat dat er hogere kosten zullen komen. Aanleiding hiervoor is de verhoging van de lonen en hogere tarieven van de (jeugd)zorg en voorzieningen. Bovendien hebben we te maken met de onzekere financiële effecten door de hervormingsagenda jeugdzorg. Wel ligt er nu een principe akkoord ter accordering bij gemeenten waarbij de bezuiniging tijdelijk tot en met 2025 wordt bevroren.

- *Kansengelijkheid*

Kansengelijkheid is een begrip dat veel naar voren komt in landelijke en regionale beleidstukken. Toch is er geen eenduidige definitie voor. Daarom hebben we voor Twenterand een eigen definitie van kansengelijkheid opgesteld:

Kansenongelijkheid houdt in dat verschillende kinderen onder dezelfde gelijke onderwijsomstandigheden (toetsresultaten, leraar, niveau van basisonderwijs) toch niet dezelfde kans hebben op een vervolgopleiding die vanwege deze gelijke omstandigheden passend zou zijn. Dit wordt onder meer veroorzaakt door andere factoren, zoals het opleidingsniveau van de ouders, het (voor)oordeel van de leraar en de omgevingsfactoren van de leerling.

In de IBN is dit nader uitgewerkt en daarbij richten wij ons op de doorgaande lijn van prenatale zorg tot en met het onderwijs. De kansengelijkheid c.q.

achterstand moet in onze optiek primair binnen 9 maanden tot 4 jaar worden ontdekt en aangepakt. Op latere leeftijd is herstel heel lastig.

We brengen in kaart hoe we in de eerste 1000 levensdagen van een kind het best vroegtijdig achterstanden kunnen onderkennen en voorkomen. Dat doen we als gemeente samen met consultatiebureaus, verloskundigen, voorschoolse opvang en onderwijs. Kortom, de hele keten. Daarbij blijven wij ons richten op voor- en vroegschoolse educatie (VVE).

- *Ontwikkeling van een passende school.*

De Oranjeschool in Vroomshoop is één van de oudste schoolgebouwen in de gemeente Twenterand dat nog in gebruik is. In het kader van het Integrale Huisvestings Plan (IHP) is er onderzoek gedaan naar de technische staat van het gebouw. Hieruit blijkt dat het gebouw in 2027 aan de beurt is voor nieuwbouw. Het is de bestuurlijke wens dit naar voren te halen. De raad heeft op 9 november 2021 besloten een onderzoeksbudget beschikbaar te stellen. In het coalitieakkoord wordt voor de planvorming rond deze school bijzondere aandacht gevraagd. Er worden twee scenario's uitgewerkt; nieuwbouw voor de school, wellicht samen met een kinderopvangorganisatie.

In 2023 wordt de keuze voor een scenario gemaakt.

Activiteiten ten behoeve van de te ontwikkelen koers

Binnen het sociaal domein wordt zoals vastgelegd in de IBN doorgewerkt aan vernieuwen en besparen (transformatie). Het gaat hierbij enerzijds om de genoemde cultuuraspecten – uit de drie genoemde lijnen: Er is een cultuuromslag nodig in het hele zorgsysteem. Gemeentelijke positionering vraagt hierin lef en een zakelijke instelling. Daarbij blijven wij slim samenwerken met de regio. Samenwerking met onze partners in het veld is hierin onontbeerlijk.

Anderzijds wordt op basis van de opgedane inzichten (via het BMC rapport en onze prestaties en investeringen in het voorliggend veld) verder gewerkt aan besparingen c.q. versoeringen, zonder het voorzieningenniveau kapot te bezuinigen. Geld volgt hierin beleid en gedrag volgt beleid.

Verken hoe de hele zorgketen in de eerste 1000 dagen van het kind de signalerende functie van de keten versterkt kan worden. (Van vroedvrouw-consultatiebureaus-voorschoolse opvang-school). Let hierbij op hoe een intergenerationeel patroon doorbroken kan worden.

Voer het projectplan uit ten behoeve van het realiseren van de school.

Opdrachtgevers: wethouder Paters en wethouder van der Ham

Bedrijfsvoering

Bij het vormgeven van ambities en uitvoeren van excellente dienstverlening horen passende middelen. Een moderne, voldoende toegeruste en toekomstbestendige gemeentelijke organisatie is hierbij essentieel.

De ingezette organisatieontwikkeling zal moeten voorzien in het fundamenteel versterken en borgen van wendbaarheid van de ambtelijke organisatie om adequaat bij te dragen en in te spelen op (complexe) opgaven.

- *Personeelsbeleid*

Door de huidige arbeidsmarkt zijn er zorgen op personeelsgebied. In hoeverre kunnen we voldoende gekwalificeerd personeel aantrekken? Financieel gezien is het werken met flexibele (tijdelijke) formatie een mogelijke oplossing (mits de opdrachten van tijdelijke aard zijn) voor de oplopende tekorten vanaf 2026. Om te voorkomen dat dit ten koste gaat van onze aantrekkelijkheid als werkgever nemen we dit mee in de organisatieontwikkeling.

Activiteiten ten behoeve van de te ontwikkelen koers

Ontwikkel een strategie waarmee de aantrekkelijkheid van de gemeente Twenterand als werkgever wordt vergroot.

Opdrachtgever(s): burgemeester Broekhuizen

Keuzes wat gaan we minder of anders doen

In de voorgaande onderwerpen is benoemd waar onze focus ligt. Om de financiële houdbaarheid te vergroten zijn er ook keuzes gemaakt. De meeste voorstellen kennen hun oorsprong vanuit Twenterand Duurzaam Financieel Gezond. Deze onderwerpen moeten nog geactualiseerd worden. Verder geldt dat op enkele onderdelen bestuursopdrachten moeten worden gemaakt. Eventuele formatieve effecten zijn op voorhand nog niet in beeld. Die moeten nog nader worden bekeken.

1. Gemeentelijke schuldhulpverlening. Onderzoek wat de meest optimale vorm is voor de uitvoering van de schuldhulpverlening. Lokale uitvoering of uitvoering binnen de bestaande GR. Stel hiertoe een business case op.
2. Intensivering POH/GGZ. Onderzoek in hoeverre een verdere uitbreiding van de praktijkondersteuners huisartsen een besparing op kan leveren in de zorgkosten.
3. Sociaal domein. Onderzoek of op basis van de afgelopen jaarrekening(en) structurele overschrijdingen hebben plaatsgevonden binnen de open-einde-regelingen.
4. Kostendekkendheid begraafplaatsen. De exploitatie van de begraafplaatsen is in de huidige (meerjaren) begroting niet kostendekkend opgenomen. Onderzoek welke tarieven kunnen worden verhoogd, met eventueel een ingroeipad, om uiteindelijk toe te werken naar een kostendekkende exploitatie.
5. Ecologisch bermbeheer. Onderzoek in hoeverre de natuurverenigingen deze taak over kunnen nemen.
6. Verslavingspreventie. Onderzoek of de huidige begroting op dit onderwerp kan worden bijgesteld, bijvoorbeeld door de inkoop van diensten te heroverwegen. De afgelopen jaren zijn de budgetten niet volledig gebruikt. Neem de gevolgen van de overschrijdingen mee in de afweging.